

Ռ Ե Հ Ա Ն

Ա.

Անն ատենն ալ առատ մագերը կը սիրէի ու քովտի նստած՝ կը դիտէի ձիւնասպիտակ ծոծրակին վրայ ժողվուած սեւ թումբը՝ պարտէզին մէջ տեղ տեղ դրուած կազի լապտերներու լոյսերուն տակ, շքեղ ու անբարբառ ցոլացումով որուն աչքերս յառած կը մնային:

Ինչե՛ր չէին ըսեր ինծի այդ մագերը. իրենց անմոռն կեցուածքը՝ հո՛գ, այդ բարձունքին վրայ, պարկեշտ ու վրդովիչ բան մը ունէր:

Հեռուէն նայուածքս կը հետեւէր անոնց շնորհալի շրջագծին. կամակ ելելէնքերուն, ըմբոստ պզտիկ թեւերուն, — ըմբոստ՝ որպէս են ամէն պզտիկները.— որոնք սանտրէն փախչելով կը դառնային կ'իշնային վար, զսպանակի գալարումներով:

Քիչ քիչ, մտերմութիւն կը հաստատէի աւոնց հետ. կը ճանչնայի զանոնք, գրեթէ կը խօսէի հետերնին:

Ամենէն հաճոյալի անակնկալը եղաւ երբ ինծի դարձաւ իր դէմքը, Գեղեցի՛կ. ոչ հարկաւ. բայց տարօրինակ կերպով սրտի մօտ ու համակրելի պատկեր մը, յոգնած ու տրտում նայուածքով որ ինկած տեղը կանգ առնելու պէս բան մը ունէր կարծես:

Անո՞ր համար երկար ատենն սեւեռած մնաց վրաս. չեմ գիտեր. բայց ինծի այնպէս թուեցաւ որ այդ նայուածքը մանրամասն հետախուզեց զիս. չափեց, ձեւեց, տեսաւ մանաւանդ զմայլած ու քիչ մը ապշած արտայայտութիւնը աչքերուս: Գոհ երեւցաւ անշուշտ այս քննութենէն, վասն զի ժպիտ մը գծագրուելը ու աներեւութանալը մէկ եղաւ երեսին սաստիկ կարմրութեանը մէջ, այն վերջալոյսի տարտամ շարաւիղներուն նման որոնք արեւմուտքին մէջ կը հալին՝ համասփիւռ շէկութիւն մը ձգելով հորիզոնին վրայ:

Որչափ որ կեցանք այնտեղ՝ անխօս մեր մտերմութեան մը կապերով միացած զգացիւք սրտերնիս, Տարեց մարդիկ կային իր շուրջը, հայրը. հօրեղբայրները թերեւս, ու անոնց առջեւ, մանաւանդ այն չարահայնաց բաղմունքեան մէջ որ այս Մէծհիւրտարի պարտէզը կը լեցնէր հիմայ, զգուշաւոր դիրքը պահելու ստիպուած՝ չէր կրնար ուզածին չափ ստեպ ինծի դառնալ. բայց զինքը տոյրորով յայտնի անհամբերութիւնը կը կարողայի երեսին վրայ, ամէն անգամ որ առիթը գտնէր իմ կողմս նայելու:

Պատանութեան անուրջներուն մէջ երագուած, ըղծացուած էակն էր դէմս, խորհրդանշանը իմ բոլոր փափաքներուս, որ հող նըստած էր, իր անվերլուծելի ձգողութեանը մէջ:

Ազատ էր ան երեսս չնայելու ու լինդալու ինծի. ի՛նչ փոյթ. նորէն պիտի սիրէի զինքը, պիտի հետեւէի իրեն ու կապուէի իր յիշատակին. իր Կուռքի անտարբերութիւնը՝ մազի չափ չպիտի խախտէր իմ հաւատքս:

Իսկ հիմայ աւելի բախտաւոր էի. կ'զգայի ստոյգ կերպով որ անուշադիր չէր ինծի. ու զիս վրդովող խորհրդածութիւնները՝ իր մըտքէն ալ կ'անցնէին:

Երագող ու մտամոլոր կերպարանք մը առած էր անկիա եւ անդադար կը դիտէր ծովը՝ հանդարտ, անծալք սփռոցի մը պէս պարզուած, որուն վրայ լուսինը՝ իր լրումի առատութեանը մէջ՝ աղամանդէ ոստոստուն գոհարներ կը թափէր, մինչդեռ ամառ գիշերին անդորրութեանը մէջ, ծառերը կը կենային մեր շուրջը անշարժ՝ մինչեւ իրենց ղողացող սաղարթները: Օդին մէջ ամբողջ անուրջի, վերացումի հրաւէր մը կար կարծես որուն երկուքս ալ անձնատուր կ'ըլլային ժամերով:

Գ.

Կէս գիշերին մօտ էր երբոր բազմութիւնը ցրուիլ սկսաւ. լուսինը աննետացեր էր, անոնք ալ ոտքի ելան. գլխու աննշմարելի շարժում մը՝ որ երկուքիս միայն հասկնալի ըլլալուն

համար այնքան աւելի քաղցր բարեւ մը ձեւացուց:

Հետո՛ւն ուղեկից եղայ իրենց, ու համբուռն վրայ, մութին մէջ տեսայ իր նազելի գլուխը՝ որ ետին կը դառնար մէկը փնտռելու համար կարծես:

Յամր ու դանդաղ քալուածքով մը կ'երթային, ու հօրը ծայրը կ'իմանային մեզ շրջապատող անդորր լռութեան մէջ, խիստ ու հրամայող ծայրն մը որ հնազանդութիւն կը պատուիրէր:

Արդէն կը մեղքնայի զինքը. ի՞նչ կը քաշէր արեգքս խոտախորտ հօր մը ճնշումին տակ, մեծ ծառի մը անխոյժ հովանիին ներքեւ լիթթած ծաղիկ՝ որ քամիի հարուածներուն դէմ պաշտպանուած է անշուշտ, բայց ուզածին չափ արեւին երեսը չի տեսներ, անդին, ուրիշներ կան, բաց օդին, ձիւնին ու բուրբն ձգուածներ, որոնց՝ վտանգները ու վայելքները հաւատարապէս շռայլուած են. ո՞րն է քաղցաւորը ասոնցմէ:

Կը դաժմ որ իմ վանդակներու ետին պառնալորող աղջիկ մըն է. իր վեհերոտ ձեւը այս համոզումը կուտայ ինծի. Ո՛վ է ինքը. ո՞ւր կը բնակի, այս հարցումները այնքան աւելի կը յուզեն միտքս որքան ահա քիչ քիչ կը մօտենան հարկաւ իրենց տունին:

Կանգ առին վերջապէս Ֆրէնկներու դպրոցին կողմը, նոր շինուած տան մը առջեւ. պզտիկ սպասուհի մը՝ կանթիկ մը բռնած ձեռքը, դուռը բացաւ. ես քայլ մըն ալ առի մօտենալու ու վերջին անգամ մը տեսնելու համար զինքը. հայրը մտաւ նախ, վերջը միւսները, տարիքի կարգով. է՛ն վերջը մտաւ անկեղծ ու ես մինակ մնացի տասը քայլ հեռուն, փողոցին մթութեանը մէջ:

Ան տանն ուզածիս պէս դիտեցի տունը. դէպ ի Գուշ-Տիլի իջնող գառովայրին ու հոն վաղող վտակին կը նայէր երեսը գեղջուկ ու սիրուն բան մը ունէր. աջ կողմը՝ անկիւնի սենեակը, ինչ աղուորը դիրքով, լոյս մը երեւցաւ յանկարծ ու փողոցէն կըցայ տեսնել գայն, մազերը թափած հիմայ, որ բաց պատուհանին առջեւ եկաւ կանգ առնելու վարկեան մը ու դիտելու Մօսայի ծոցը իր սեղմուած լանջքերուն մէջ:

Յետոյ լոյսը մարեցաւ ու ամէն բան խաւարի մէջ ինկաւ. յանկարծ:

Վ.

Ի՞նչ կը խորհիս դուն, ձեռքդ զլսուզ աշպէս, պատուհանիդ առջեւ նստած. թեթեւ քամին մեղմիւ կը շոյէ մազերդ ու ես կը նշմարեմ հոսիկ անոնց վրայ վաղող սարսուռը:

Այս իրիկուան դէմդ ելլող աղուն կը մտածես դուն ալ. սպասուած, օր մը չէ նէ օր մը գտնուած անծանօթին՝ որ հին բարեկամի մը պէս առջի ժամէն մտերիմ կ'երեւայ քեզի, ինչպէս որ ես ահա, փողոցին մէջ պատի մը տակ կեցած քեզի կը մտածեմ:

Յետոյ, ճանձրացած այս միակերպ անշարժութեան, փողոցին մէջ կը քալեմ, աչքս վեր ալդ պատուհանին սեւեռած. ի՞նչ կ'ակնկալեմ քեզմէ, բառ մը, անուշ խօսք մը որ շօշափելի ապացոյցը ըլլայ մեզ միացնող համակրութեան:

Մութին մէջ՝ չեմ կրնար որոշել դէմքը, զոր ծնօտին դրուած ձեռքը կը գոցէ, բայց սեւ մազերուն ժողվուածքը կը տեսնեմ յստակ. մուռն կեցած է հոն, չհամարձակելով առջի բառը ինքը արտասանել:

Եւ ես, իրմէ ոչ նուազ վեհերոտ, չեմ խօսիր, վախնալով որ չխոռովեմ այս գեղեցիկ երազը ու ձեռքէ չհանեմ զայն:

Հիմայ, զովութիւնը կ'աւելնայ. աջ ու ձախ երկարող փողոցներուն մէջ կը լսեմ գիշերապահին ճոկանը որ կը հնչէ ու կ'իմացնէ թէ ժամը եօթն է:

Վերը անշարժ կը սպասէ ան իր արծանի դիրքին մէջ, ու ես վարէն, զինքը դիտելով միայն երջանիկ եմ ահա. Հորիզոնին վրայ պլպլացող լոյսերը կը տեղանին քիչ քիչ. գիշերը աւելի յստակ, վեհա ու թափանցիկ կ'ըլլայ, ու հեռուն՝ ծովին մութ կապոյտը, իր առջի փայլը կորսնցուցած՝ սեւ ծածկոցի մը պէս կը տարածուի իրեն թէ անհուն դազաղի մը վրայ:

Շուրջ տիրող վեհութեանն ու խաղաղութեան մէջ ինքզինքս ուրիշ աշխարհ մը փոխադրուած կը զգամ. մաքուր ու խաղաղ եր-

կիր մը որ իզմէ եւ իրմէ զատ բնակիչ չունի. ամբողջ տիեզերքը մեր երկուքիս ձգուած:

Աքաղաղները կը խօսին. արեւելքէն լոյսի հոսում մը կը սկսի. գեղեցիկ մազերը վերն են միշտ, պատուհանին առջեւ, իրենց առջի դիրքին մէջ. հովը կը գգուէ զանոնք. դէմէն՝ լոյսը կ'աւելնայ, կը զեղու, կը շռայլուի. արշալոյսն է:

Վաստակաբեկ, ժամերով հոս անքուն անցընելու համար չեմ գանգատիր. դէմս է անիկա, իր պատուհանին առջեւ ինծի պէս անքուն, ինծի պէս երազող:

Քիչ մըն ալ կը կենամ այսպէս. յանկարծ սեւ մազերու կոհակը կը ճշդուի աչքիս առջեւ. ռեհանի պզտիկ թումը մը, իր մութ կարմիր թաղարին վրայ կեցած առտուան զեփիւռէն կը սարսռայ:

Ա՞ն էր բաց պատուհանին առջեւ ինծի սպասողը մինչեւ լոյս. կը զարմանամ. ի՞նչ-

պէս չտեսայ. ծաղրելի կը զանեմ ինքզինքս. կը բարկանամ պզտիկ իշնալուս համար:

Ե.

Հիմայ, որ տարիներ անցան անկէ ի վեր, հիմայ կ'օրհնեմ քեզի, ո՛վ ռեհանի պզտիկ փունջ, որ ամէն սրտի մօտ բարեկամէ աւելի երջանիկ ըրիր զիս գիշեր մը ողջոյն:

Աղջկան մը դէմք առիւր պատլ ելու համար զիս. աղէկ ըրիր. այն բոլոր խանդակաթ գորովին համար՝ զոր թափեցի պզտիկ թերթերուդ վրայ, չեմ զղջար:

Առաւօտը թող գայ ուզածին չափ իր հոսած լոյսին անողոր ստուգութիւնը թօթափելու չորս դիս:

Դուն իմ աչքիս՝ առատ գեղեցիկ մազերն ես միշտ անոր:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՈՀՐԱՊ